ISSN: 2774-0390 (Online)
วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Journal of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University
Homepage: https://so08.tci-thaijo.org/index.php/JMSSNRU
e-mail: jmssnru@gmail.com

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

Factors influencing the debt burden among farmers aged 60 years and older of the bank for agriculture and agricultural cooperatives in Mueang Krabi District, Krabi Province

ฮุสนา โคกเคียน[1*]
Husna Khokkhian[1*]

[1] กลุ่มวิชาการเงินธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
[1] Department of Finance, School of Business, University of the Thai Chamber of Commerce (UTCC)
Corresponding author's e-mail: husna.khok@gmail.com[1]

Received: June 29, 2026 Revised: July 19, 2026 Accepted: August 12, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาภาระหนี้สินของลูกค้าเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านภูมิอากาศด้านสังคม ที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรผู้สูงอายุ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 136 ราย คำนวณด้วยสูตร Taro Yamane วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านภาระหนี้สินของเกษตรกร จากกลุ่มตัวอย่างพบว่าเกษตรกรสูงอายุ จำนวนร้อยละ 43.38 มีภาระหนี้สินอยู่ระหว่าง 500,000 บาท ถึง 1,000,000 บาท และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงลักษณะ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพ 4) ขนาดพื้นที่การผลิต 5) อาชีพเสริม 6) รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี 7) ต้นทุนการผลิตต่อปี 8) ค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือน 9) ระยะเวลาการเป็นหนี้ 10) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภูมิอากาศและสังคม ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าได้ว่า 1) ภาระหนี้สินของเกษตรกรส่วนที่ใหญ่อยู่ระหว่าง 500,000 บาท ถึง 1,000,000 บาท 2) ขนาดพื้นที่การผลิต รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี ต้นทุนการผลิตต่อปี ค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาระหนี้สินของเกษตรกร และ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ

เสริมนอกภาคการเกษตร ระยะเวลาการเป็นหนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภูมิอากาศ สังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินของเกษตรกร

คำสำคัญ: ภาระหนี้สิน, เกษตรกรผู้สูงอายุ, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ปัจจัยประชากรศาสตร์, ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ, ปัจจัยด้านภูมิอากาศ, ปัจจัยด้านสังคม

Abstract

This article aims to: 1) study the debt burden of farmer customers aged 60 years and older of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives in Mueang Krabi District, Krabi Province; and 2) investigate demographic, economic, climatic, and social factors influencing the debt burden of elderly farmers. Quantitative research was conducted using questionnaires administered to a sample of 136 respondents, determined using Taro Yamane's formula. Data were analyzed through mean, frequency distribution, percentage, and standard deviation regarding the farmers' debt burden.it was found that 43.38% of elderly farmers had debt burdens ranging from 500,000 baht to 1,000,000 baht. The relationship among demographic variables were tested using the Pearson correlation coefficient. The results indicated that1) gender 2) age 3) marital status 4) production area size 5) supplementary occupation 6) average annual total income 7) annual production cost 8) monthly household expenditure 9) debt duration, and 10) economic, climatic, and social factors showed no statistically significant linear relationship with debt burden. In conclusion, 1) the majority of farmers had a debt burden between 500,000 baht and 1,000,000 baht; 2) production area size, average annual total income, annual production cost, and monthly household expenditure had a positive correlation with farmers' debt burden. Conversely, gender, age, marital status, supplementary non–agricultural occupation, debt duration and economic, climatic, and social factors showed no significant correlations with farmers' debt burden.

Keywords: debt burden, elderly farmers, bank for agriculture and agricultural cooperatives, demographic factors, economic factors, climatic factors, social factors

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน โดยมีประชากรจำนวนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มเกษตรกรกลับเป็นกลุ่มที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาหนี้สินที่เรื้อรังและยาวนาน จากข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งและงานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรจำนวนไม่น้อยมีภาระหนี้สินต่อเนื่องยาวนานหลายปี หลายรายสะสมหนี้จนถึงวัยสูงอายุโดยไม่สามารถปลดหนี้ได้

ทั้งหมด สาเหตุของปัญหาหนี้สินในกลุ่มเกษตรกรไทยมีความซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ราคาผลผลิตเกษตรที่ไม่แน่นอน ต้นทุนการผลิตที่สูง ภัยธรรมชาติซ้ำซาก รวมถึงการเข้าถึงแหล่งทุนอย่างไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านพฤติกรรมของเกษตรกรเอง เช่น การขาดวินัยทางการเงิน การไม่วางแผนรายรับรายจ่าย และการบริโภคที่ไม่สัมพันธ์กับรายได้ ล้วนเป็นปัจจัยที่ซ้ำเติมให้ปัญหาหนี้สินมาอย่างยาวนาน

ข้อมูลจากบันทึกภายใน ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ณ ปี พ.ศ.2567 มีเกษตรกรลูกค้าเงินกู้ที่เคลื่อนไหวจำนวน 4 ล้านราย มีหนี้คงเหลือจำนวน 1.41 ล้านล้านบาท และมีเกษตรกรลูกค้าที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1.73 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 43 ของลูกค้าทั้งหมด ซึ่งข้อมูลลูกค้าเงินกู้ของเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ยังคงมีหนี้อยู่กับธนาคารจำนวน 528 ราย เป็นต้นเงินทั้งสิ้น 433.95 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 13.29 ของยอดรวมสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ โดยยอดรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 3,263.37 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในภาพรวมของประเทศหรือในระดับจังหวัด ขณะที่การศึกษาที่มุ่งเน้นเกษตรกรผู้สูงอายุซึ่งเป็นลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในระดับสาขา โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ยังมีอยู่อย่างจำกัด จึงยังขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะหนี้สิน ปัจจัยที่ทำให้หนี้สินดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการหนี้ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ผลการศึกษาครั้งนี้จึงคาดว่าจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ดังกล่าว และสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางบริหารจัดการหนี้และการให้ความช่วยเหลือลูกค้าเกษตรกรผู้สูงอายุของธนาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การที่ลูกค้ามีอายุมากขึ้นและมีศักยภาพในด้านการประกอบอาชีพลดลง ส่งผลให้ลูกค้ามีรายได้ทางด้านการเกษตรรวมถึงรายได้อื่น ๆ ลดลง ทำให้รายได้ที่ได้รับจากการขายผลผลิตไม่เพียงพอ ต่อการชำระหนี้ซึ่งอาจรวมไปถึงตัวลูกค้าเองได้ไปกู้เงินจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ เพื่อมาจ่ายหนี้ในระบบและใช้จ่ายในครัวเรือน ทำให้ลูกค้ามีหนี้สินเรื้อรัง ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามงวดที่กำหนดและมีผลกระทบต่อคุณภาพการดำรงชีวิตต่อลูกค้าอย่างยาวนานจนกว่าจะมีทายาทที่มีศักยภาพมารับใช้หนี้ในส่วนนี้แทน ส่วนผลกระทบต่อธนาคารส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจลดลง ไม่สามารถเติบโตสินเชื่ออย่างมีคุณภาพได้ และธนาคารมีความเสี่ยงที่ในอนาคตจะเกิดหนี้ค้างชำระเกิน 3 เดือน หรือหนี้ NPL คือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่ธนาคาร และมีความเสี่ยงที่ธนาคารจะไม่ได้รับชำระหนี้ก้อนนี้ ซึ่งทำให้ธนาคารสูญเสียรายได้ดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับและจะต้องตั้งสำรองหนี้เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาระหนี้สินของลูกค้าเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ด้านบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านภูมิอากาศ ด้านสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสินเชื่อเกษตรอธิบายว่า สินเชื่อเกษตรเป็นแหล่งเงินทุนที่จัดสรรให้แก่เกษตรกร เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร การลงทุน และการดำรงชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ทั้งนี้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันการเงินสำคัญที่มีบทบาทในการให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกร โดยสินเชื่อสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สินเชื่อเพื่อการผลิต สินเชื่อเพื่อการลงทุน สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค และสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร นอกจากนี้ การให้สินเชื่อยังมีการกำหนดระยะเวลาการชำระคืนแตกต่างกัน โดยแบ่งเป็นเงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะยาว รวมถึงมีมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ เช่น การผ่อนปรนเงื่อนไขการชำระหนี้และการปรับโครงสร้างหนี้สำหรับผู้ที่ประสบปัญหาทางการเงิน ทั้งนี้ การพิจารณาสินเชื่ออาจใช้หลักประกันในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ หลักประกันบุคคล หลักประกันกลุ่ม และหลักประกันที่ดิน

การวิเคราะห์สินเชื่อเป็นกระบวนการประเมินข้อมูลของผู้ขอสินเชื่อเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเสี่ยงก่อนการอนุมัติสินเชื่อ โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ หลัก 5C ประกอบด้วย คุณสมบัติของผู้กู้ (character) ซึ่งพิจารณาความน่าเชื่อถือและประวัติทางการเงินของผู้กู้ ฐานะทางการเงิน (capital) ซึ่งพิจารณาถึงเงินทุนและความมั่นคงทางการเงิน ความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) ซึ่งประเมินความสามารถ ในการสร้างรายได้และการชำระคืนเงินกู้ หลักประกัน (collateral) ซึ่งพิจารณาทรัพย์สินหรือสิ่งค้ำประกันเพื่อรองรับความเสี่ยง และเงื่อนไขแวดล้อม (conditions) ซึ่งพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม หรือสถานการณ์ที่อาจส่งผลต่อการชำระหนี้ ทั้งนี้ หลัก 5C เป็นแนวทางที่ใช้เพื่อช่วยให้สถาบันการเงินสามารถประเมินความเสี่ยงและประกอบการตัดสินใจในการให้สินเชื่อได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กุหลาบ จันทร์จำรัส (2563) ศึกษาแนวทางป้องกันหนี้ค้างชำระตามโครงการสินเชื่อฉุกเฉินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการชำระหนี้ของลูกค้า ได้แก่ ภัยธรรมชาติและการแพร่ระบาดของโรค ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้จากการประกอบอาชีพ ทำให้ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้นและราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ นอกจากนี้ งานวิจัยยังเสนอแนวทางในการป้องกันปัญหาหนี้ค้างชำระ โดยให้ธนาคารส่งเสริมการสร้างรายได้ด้านการผลิตและการตลาดแก่ลูกค้า รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำประกันภัยพืชผล เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ

ณัฐกานต์ พันตา (2564) ศึกษาปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรไทย แนวคิดเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการค้างชำระหนี้ และแนวทางการแก้ไขปัญหาลูกหนี้ค้างชำระที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินในระดับสูง มีหนี้จากหลายแหล่ง และมีการสะสมหนี้เกินความสามารถในการชำระคืน ส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้เรื้อรัง โดยสาเหตุสำคัญมาจากรายได้ที่ไม่แน่นอน อันเป็นผลจากปัจจัยด้านการผลิตและภาวะเศรษฐกิจ รวมทั้งข้อจำกัดของระบบการเงินฐานรากและมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยอธิบายว่า การค้างชำระหนี้เกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจ สังคม และเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ ปัจจัยภายในของสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสินเชื่อและการติดตามหนี้ ตลอดจนปัจจัยด้านพฤติกรรมของลูกหนี้ ทั้งนี้ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ยังพบว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอย ความไม่แน่นอนทางการเมือง และการจ้างงานที่ลดลง ส่งผลให้ลูกหนี้มีรายได้ลดลง ถูกเลิกจ้าง มีภาระหนี้จากหลายแหล่ง และนำเงินกู้ไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ขณะที่การดำเนินงานของธนาคารยังประสบปัญหาพนักงานติดตามหนี้มีความรู้และจำนวนไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางแก้ไข ได้แก่ การปรับโครงสร้างหนี้ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มจำนวนพนักงานติดตามหนี้ การจัดโครงการช่วยเหลือลูกหนี้ด้านการประกอบอาชีพและการบริหารรายได้ รวมทั้งการพัฒนาระบบติดตามหนี้ให้มีความเป็นรูปธรรมและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

กฤตยา ตระการจันทร์ (2564) ศึกษาการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของประชากรอายุ 25–50 ปี ในอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ รองลงมาคือการฝากเงินกับธนาคารและการซื้อสลากออมทรัพย์ เนื่องจากเป็นรูปแบบการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำและมีสภาพคล่องสูง นอกจากนี้ ยังพบว่าเป้าหมายสำคัญของการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ คือ การเตรียมเงินสำรองสำหรับใช้ในกรณีฉุกเฉินและค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลในอนาคต

สันติ ธีรพัฒน์ และคณะ (2563) ศึกษาการจัดการทรัพย์สินทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการจัดการทรัพย์สินอยู่ในระดับไม่สูง โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือการออมไม่เพียงพอ รองลงมาคือปัญหาด้านการดูแลและการใช้ทรัพย์สิน ส่วนปัญหาด้านการให้มรดกพบในระดับน้อย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าความต้องการและปัญหาด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันตามระดับการศึกษา อาชีพ และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีบ้านที่อยู่อาศัยเป็นทรัพย์สินหลัก รองลงมาคือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง ขณะที่การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ อีกทั้งยังพบว่าผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพย์สิน และประสบปัญหาด้านสุขภาพ รวมถึงการถูกเอาเปรียบหรือถูกคดโกง ทั้งนี้ งานวิจัยเสนอว่าบริการที่ผู้สูงอายุต้องการมากที่สุด ได้แก่ การให้คำปรึกษาด้านการจัดการทรัพย์สิน การให้คำปรึกษาเมื่อถูกคดโกง และบริการสินเชื่อจำนองย้อนกลับ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเฉพาะสำหรับกำกับดูแลการจัดการทรัพย์สิน

สิทธาภรณ์ ตู้ชินดา (2564) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุสำคัญของการก่อหนี้ครัวเรือน 3 อันดับแรก ได้แก่ การกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายด้านการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ รองลงมาคือการกู้ยืมเพื่อการศึกษา และการกู้ยืมเพื่อนำเงินไปใช้หมุนเวียนในการประกอบธุรกิจหรือการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ งานวิจัยยังเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยเสนอให้ครัวเรือนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายและให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทางการเงิน ขณะที่ภาครัฐควรดำเนินมาตรการช่วยเหลือเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน จัดมาตรการเยียวยาและชดเชยรายได้ รวมทั้งสนับสนุนสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำหรือมาตรการพักชำระหนี้ เพื่อบรรเทาผลกระทบและสนับสนุนการฟื้นตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในช่วงสถานการณ์ COVID-19

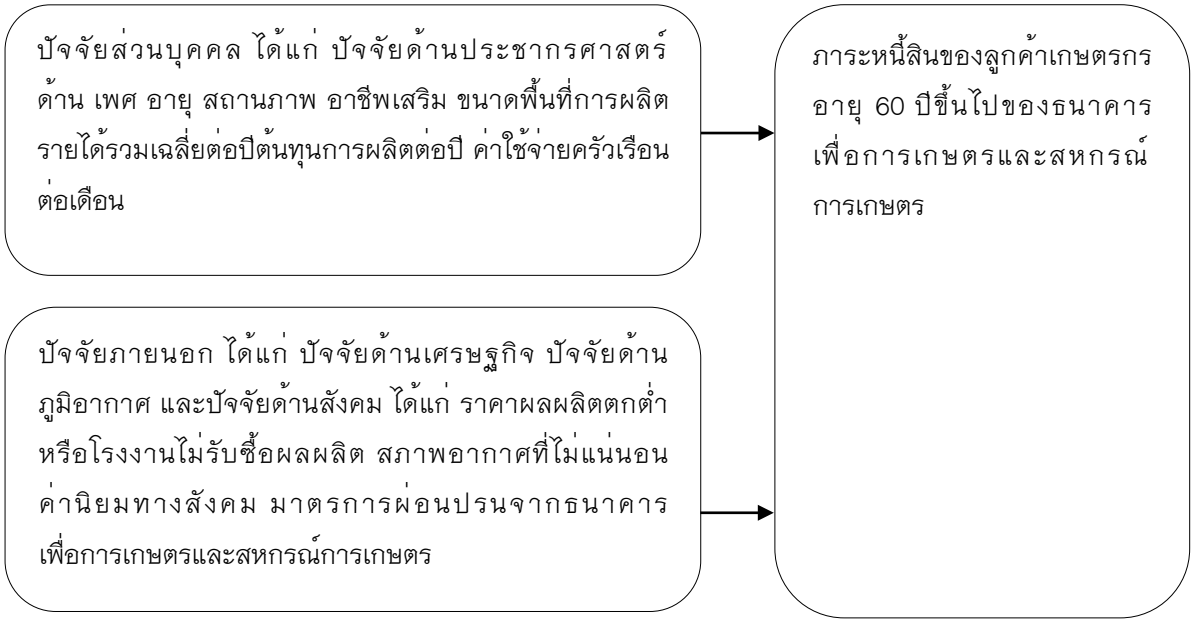
พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) ศึกษาสภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย 16 ปัจจัย โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ปัจจัยด้านค่านิยมและทัศนคติ ได้แก่ การวางแผนและการบริหารเงิน ความเชื่อทางศาสนา การใช้จ่ายตามรายได้ การซื้อสินค้าแบบเงินผ่อน และการกู้ยืมเงิน รวมทั้งปัจจัยด้านความจำเป็นในการบริโภค ได้แก่ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตและความต้องการปัจจัยสี่ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับระดับการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

กวิน มุสิกา (2561) ศึกษาแนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการหนี้สินของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่าย เพื่อส่งเสริมการสร้างวินัยทางการเงินและทำให้เกษตรกรสามารถติดตามรายรับรายจ่ายของตนเองได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าการวางแผนทางการเงินและการออมเป็นแนวทางสำคัญในการลดปัญหาหนี้สิน รวมถึงการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบเพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการกู้ยืมนอกระบบ ทั้งนี้ งานวิจัยเสนอให้มีความร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในการจัดทำแผนการชำระหนี้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร เพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและรักษาสภาพคล่องทางการเงินของครัวเรือน

Subedi and Giri (2024) ศึกษาการใช้หนี้ของธุรกิจการเกษตรในสหรัฐอเมริกาในช่วงปี 2012–2021 โดยใช้ข้อมูลจาก USDA agricultural resource management survey (ARMS) และข้อมูลด้านรายได้และการเงินของภาคเกษตร ผลการศึกษาพบว่าหนี้สินภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหนี้ที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ทางการเกษตร ขณะที่ farm credit system และธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งสินเชื่อหลักของภาคเกษตร ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อและระดับหนี้สินมีความสำคัญต่อสถานะทางการเงินและการดำเนินธุรกิจของเกษตรกร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านภูมิอากาศ และปัจจัยด้านสังคม เป็นตัวแปรอิสระที่ใช้อธิบายภาระหนี้สินของลูกค้าเกษตรกรอายุ 60 ปีขึ้นไปของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร : ลูกค้าเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ โดยมีวงเงินหนี้คงค้างตั้งแต่ 500,000 บาทขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 204 ราย

กลุ่มตัวอย่าง : ลูกค้าเกษตรกรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ โดยมีมูลหนี้ตั้งแต่ 500,000 บาทขึ้นไป จำนวน 136 ราย ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วย วิธีการเลือกแบบตามสะดวก (convenience sampling) โดยเก็บข้อมูลจากลูกค้าที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์และเข้ามาติดต่อทำธุรกรรมที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขากระบี่ ในช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2568 จนครบตามจำนวนที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกค้าเกษตรกรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ก่อนวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีค่าสูงกว่า .70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นและเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 18 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ข้อมูลประชากรศาสตร์) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพเสริม ประเภทผลผลิต ขนาดพื้นที่การผลิต รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี ต้นทุนการผลิตต่อปีและค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลภาระหนี้สิน ได้แก่ ภาระหนี้สิน และระยะเวลาการเป็นหนี้

ส่วนที่ 3 สาเหตุของการเป็นหนี้ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านภูมิอากาศ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามออฟไลน์ ซึ่งเป็นแบบเติมคำตอบและเลือกตอบ โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นผู้ที่เข้ามาใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขากระบี่ และเก็บข้อมูลระหว่างที่พนักงานสินเชื่อออกพื้นที่เพื่อพบเจอลูกค้าในช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ข้อมูลประชากรศาสตร์) วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแสดงลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลภาระหนี้สิน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแสดงข้อมูลภาระหนี้สินและหลักประกันที่ใช้

ส่วนที่ 3 ข้อมูลสาเหตุของการเป็นหนี้และแนวทางจัดการหนี้สิน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุการเป็นหนี้ของกลุ่มตัวอย่างและแนวทางในการบริหารจัดการหนี้สินด้วยตนเอง

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงลักษณะกับตัวแปรเชิงลักษณะ โดยใช้สถิติทดสอบ chi-square โดยมีสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานที่ 1: ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพเสริม ขนาดพื้นที่การผลิต รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี ต้นทุนการผลิตต่อปี ค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านภูมิอากาศ และปัจจัยด้านสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ได้แก่ ภาระหนี้สินของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2: ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพเสริม ขนาดพื้นที่การผลิต รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี ต้นทุนการผลิตต่อปี ค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านภูมิอากาศ และปัจจัยด้านสังคม มีความ สัมพันธ์กับตัวแปรตาม ได้แก่ ภาระหนี้สินของเกษตรกร

ความหมายของค่า significant level น้อยกว่า .05 หมายถึงข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนการปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 นั่นคือ ตัวแปรตามขึ้นกับตัวแปรอิสระ

5. การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยนี้ตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมวิจัย ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมสากลอย่างเคร่งครัด ดังนี้

(1) หลักความเคารพในบุคคล (respect for persons) ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยให้ผู้สูงอายุทราบอย่างชัดเจน โดยใช้เอกสารชี้แจงที่มีขนาดตัวอักษรใหญ่และภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และให้เวลาผู้สูงอายุในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ การเข้าร่วมตอบแบบสอบถามเรื่องภาระหนี้สินครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ ปราศจากการบังคับหรือการเสนอสิ่งจูงใจที่เกินจริง ผู้สูงอายุมีสิทธิปฏิเสธการตอบคำถามบางข้อที่อึดอัดใจ หรือขอถอนตัวออกจากการศึกษาได้ตลอดเวลา โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อสิทธิและการดำเนินชีวิตประจำวัน

(2) หลักการอำนวยประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดอันตราย (beneficence and non-maleficence)เนื่องจากเรื่องภาระหนี้สินเป็นประเด็นที่อาจกระตุ้นให้เกิดความเครียดหรือความวิตกกังวล ผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในบรรยากาศที่เป็นมิตรและเป็นส่วนตัว ไม่เร่งรัดในการตอบคำถาม และพร้อมที่จะหยุดการเก็บข้อมูลทันทีหากผู้สูงอายุแสดงอาการเหนื่อยล้าหรือมีความไม่สบายใจ

(3) หลักความยุติธรรมและการรักษาความลับ (justice and confidentiality)ผู้วิจัยปกป้องความเป็นส่วนตัวของข้อมูลอย่างเข้มงวด โดยจะไม่มีการจัดเก็บข้อมูลที่ระบุตัวตนของผู้สูงอายุ เช่น ชื่อ-นามสกุล หรือที่อยู่ ข้อมูลหนี้สินทั้งหมดจะถูกแปลงเป็นรหัสและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเชิงสถิติเท่านั้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะถูกล็อกด้วยรหัสผ่านที่มีเฉพาะผู้วิจัยเท่านั้นที่เข้าถึงได้ และข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายทิ้งภายใน 1 ปี หลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเชิงพรรณนาของปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 57.35 และมีอายุอยู่ในช่วง 60-69 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 79.41 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 72.79 เมื่อพิจารณาด้านอาชีพเสริม (นอกภาคการเกษตร) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 54.41 สำหรับประเภทผลผลิตทางการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้จากการผลิตปาล์มน้ำมันและยางพารา จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 85.29 ด้านลักษณะการประกอบอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่การผลิตต่ำกว่า 20 ไร่ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 28.68 ขณะที่

รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 500,000–1,000,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 35.29 และมีต้นทุนการผลิตต่อปีต่ำกว่า 500,000 บาท จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 66.18 นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,000–20,000 บาท จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 63.97 เมื่อพิจารณาสถานการณ์ด้านหนี้สิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินอยู่ในช่วง 500,000–1,000,000 บาท จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 43.38 และมีระยะเวลาการเป็นหนี้อยู่ในช่วง 10–20 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้สูงอายุที่ยังคงมีภาระหนี้สินในระดับค่อนข้างสูงและมีหนี้สินต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน

ผลการศึกษาเชิงพรรณนาของปัจจัยภายนอก

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสาเหตุของการเป็นหนี้จากปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางภูมิอากาศ ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ โรงงานไม่รับซื้อผลผลิต สภาพอากาศที่ไม่แน่นอน จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 63.23 รองลงมามีสาเหตุจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำหรือโรงงานไม่รับซื้อผลผลิต จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 20.59 และปัจจัยทางภูมิอากาศเพียงอย่างเดียว ได้แก่ สภาพอากาศที่ไม่แน่นอน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 15.44 นอกจากนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสาเหตุปัจจัยทางสังคม เช่น ค่านิยมทางสังคมในการมีความคิดว่าการชำระหนี้ล่าช้ากว่าปกติเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ .74 โดยภาพรวมผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางภูมิอากาศเป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่าเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้มากที่สุด

ผลการศึกษาเชิงพรรณนาของแนวทางจัดการหนี้สิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความประสงค์ให้ทายาทรับผิดชอบหนี้สินแทน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94 รองลงมาคือผู้ที่มีความประสงค์ชำระหนี้สินด้วยตนเอง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 44.12 และผู้ที่มีความประสงค์ขายที่ดินการเกษตรเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94

ผลการศึกษาสถิติเชิงอนุมานของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้

ตาราง 1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ chi-square

ตัวแปรอิระ	X^2	df	p-value
เพศ	1.879	5	.866
อายุ	2.738	5	.740
สถานภาพ	2.014	5	.847
อาชีพเสริม	4.289	5	.509
ขนาดพื้นที่การผลิตกับภาระหนี้สิน	45.982	20	<.001*
รายได้รวมเฉลี่ยต่อปี	49.809	20	<.001*
ต้นทุนการผลิตต่อปี	30.162	15	.011*
ค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือน	27.910	15	.022*

*มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้เพศเป็นตัวแปรอิสระ และภาระหนี้สิน

เป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่าได้ว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้อายุเป็นตัวแปรอิสระ และภาระหนี้สินเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้สถานภาพเป็นตัวแปรอิสระและภาระหนี้สินเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่า สถานภาพไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพเสริม (นอกจากการเกษตร) กับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้อาชีพเสริมเป็นตัวแปรอิสระ และภาระหนี้สินเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่า อาชีพเสริม (นอกจากการเกษตร) ไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 54.41

5. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดพื้นที่การผลิตกับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้ขนาดพื้นที่การผลิตเป็นตัวแปรอิสระ และภาระหนี้สินเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่า ขนาดพื้นที่การผลิตมีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้รวมเฉลี่ยต่อปีกับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้รายได้รวมเฉลี่ยต่อปีเป็นตัวแปรอิสระ และภาระหนี้สินเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่า รายได้รวมเฉลี่ยต่อปีมีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการผลิตต่อปีกับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้ต้นทุนการผลิตต่อปีเป็นตัวแปรอิสระ และภาระหนี้สินเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่า ต้นทุนการผลิตต่อปีมีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนกับภาระหนี้สิน โดยกำหนดให้ค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนเป็นตัวแปรอิสระ และภาระหนี้สินเป็นตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาสถิติเชิงอนุมานของปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้

ตาราง 2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ chi-square

ตัวแปรอิระ	X^2	df	p-value
สาเหตุของการเป็นหนี้	12.102	15	.671

*มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุของการเป็นหนี้กับภาระหนี้สิน โดยใช้สถิติ chi-square ผลการวิเคราะห์พบว่า สาเหตุของการเป็นหนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสาเหตุของการเป็นหนี้ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ราคาผลผลิตตกต่ำหรือโรงงานไม่รับซื้อผลผลิต) ปัจจัยด้านภูมิอากาศ (สภาพอากาศไม่แน่นอน เช่น ภัยแล้งและฝนตกชุก) และปัจจัยด้านสังคม (ค่านิยมทางสังคม เช่น การเห็นว่าการชำระหนี้ล่าช้าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้)

การอภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่สามารถอภิปรายผลของการศึกษาได้ดังนี้ ผลการศึกษาที่พบว่า เพศ อายุ และสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน อาจสะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันการก่อหนี้ของเกษตรกรเกิดจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพมากกว่าปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล โดยทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงแหล่งสินเชื่อและเผชิญกับความเสี่ยงทางเศรษฐกิจในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามผลการศึกษาดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) ที่พบว่า เพศ อายุ และสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับระดับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติรวมกฤตยา ตระการจันทร์ (2564) ที่พบว่า เพศ อายุ และสถานภาพสมรสเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการวางแผนทางการเงิน ทั้งนี้ ความแตกต่างของผลการศึกษาอาจเกิดจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ศึกษา และบริบททางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

ในด้านอาชีพเสริม ผลการศึกษาพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม รายได้หลักจึงพึ่งพาการผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ ทำให้รายได้จากอาชีพเสริมยังไม่มีผลต่อระดับภาระหนี้สินอย่างชัดเจน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าภาระหนี้ของเกษตรกรส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับรายได้จากการผลิตและต้นทุนการประกอบอาชีพมากกว่ารายได้จากกิจกรรมเสริม สำหรับ ขนาดพื้นที่การผลิต ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่การผลิตมากมักต้องใช้เงินลงทุนสูง ทั้งด้านปัจจัยการผลิต ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร ส่งผลให้มีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงินมากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ณัฐกานต์ พันตา (2564) ที่พบว่าปัจจัยด้านการผลิตเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกรมีภาระหนี้สินสูง และสอดคล้องกับ กุหลาบ จันทร์จำรัส (2563) ที่อธิบายว่าปัจจัยด้านภัยธรรมชาติและความผันผวนของราคาผลผลิตส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้เพื่อรักษาสภาพคล่องในการผลิต ผลการศึกษาที่พบว่า รายได้รวมเฉลี่ยต่อปีมีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินสะท้อนให้เห็นว่าระดับรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สินของเกษตรกร โดยรายได้ที่เปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้และความจำเป็นในการก่อหนี้เพิ่มเติม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) ที่พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับระดับหนี้สิน และสอดคล้องกับ ณัฐกานต์ พันตา (2564) ที่อธิบายว่าความไม่แน่นอนของรายได้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาหนี้สินเรื้อรัง ในส่วนของต้นทุนการผลิตต่อปี ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต เช่น ค่าปุ๋ย สารเคมี เมล็ดพันธุ์ และค่าแรงงาน ส่งผลให้เกษตรกรต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มก่อหนี้มากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ กุหลาบ จันทร์จำรัส (2563) ที่พบว่าต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น จากผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจและภัยธรรมชาติส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ รวมทั้งสอดคล้องกับ ณัฐกานต์ พันตา (2564) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านการผลิตเป็นสาเหตุสำคัญของการสะสมหนี้สินของเกษตรกร ผลการศึกษาที่พบว่า ค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สิน แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายสูงมีแนวโน้มต้องกู้ยืมเงินเพื่อรักษาสภาพคล่องและรองรับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) ที่พบว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับระดับหนี้สินและสอดคล้องกับ สิทธาภรณ์ ตู้ชินดา (2564) ที่พบว่าการก่อหนี้ส่วนใหญ่เกิดจากการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายด้านการอุปโภคบริโภคภายใน

ครัวเรือน เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอ จึงเสนอให้ครัวเรือนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายและบริหารการเงินอย่างเหมาะสม

สำหรับสาเหตุของการเป็นหนี้ แม้ว่าจะประกอบด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านภูมิอากาศ และด้านสังคม แต่ผลการศึกษาพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับภาระหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เผชิญปัจจัยเสี่ยงในลักษณะใกล้เคียงกัน จึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของระดับภาระหนี้สิน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ ไม่สอดคล้องกับ กุหลาบ จันทร์จำรัส (2563) และ ณัฐกานต์ พันตา (2564) ที่พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ และความผันผวนของรายได้เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของเกษตรกร ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากการศึกษาครั้งนี้พิจารณา “ระดับภาระหนี้สิน” เป็นตัวแปรตาม ขณะที่งานวิจัยดังกล่าวมุ่งศึกษา “สาเหตุของการค้างชำระหนี้” หรือ “การผิดนัดชำระหนี้” ซึ่งเป็นประเด็นที่แตกต่างกัน

โดยภาพรวม ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ ขนาดพื้นที่การผลิต รายได้ ต้นทุนการผลิต และค่าใช้จ่ายครัวเรือน มีบทบาทสำคัญต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ กวิน มุสิกา (2561) ที่เสนอให้เกษตรกรให้ความสำคัญกับการวางแผนการเงิน การจัดทำบัญชีครัวเรือน การบริหารต้นทุนการผลิต และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงิน ลดการก่อหนี้เกินความจำเป็น และเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้อย่างยั่งยืน.

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้คือ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าภาระหนี้สินของเกษตรกรสูงวัยมีความเชื่อมโยงกับลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร โดยเฉพาะขนาดพื้นที่เพาะปลูก ต้นทุนการผลิต และรายได้รวม มากกว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ รวมถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภูมิอากาศ และสังคม ทั้งนี้ ข้อสรุปดังกล่าวเป็นการสังเคราะห์จากผลการวิเคราะห์ในงานวิจัย และไม่ได้มาจากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) หรือการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปร

การนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรการลดภาระหนี้สินของเกษตรกรสูงวัย โดยหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการเงินควรให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนการผลิต การส่งเสริมการเพิ่มรายได้จากการผลิต การพัฒนาทักษะด้านการวางแผนการเงินและการบริหารค่าใช้จ่ายครัวเรือน รวมทั้งใช้ข้อมูลด้านขนาดพื้นที่เพาะปลูกและศักยภาพการผลิตเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนสินเชื่อหรือการปรับโครงสร้างหนี้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรแต่ละราย ซึ่งจะช่วยให้การช่วยเหลือมีความตรงกับปัญหาและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ธนาคารควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการชำระหนี้ร่วมกับลูกค้า โดยกำหนดงวดชำระหนี้ให้สอดคล้องกับรอบรายได้จากการประกอบอาชีพ

1.2 ธนาคารควรส่งเสริมความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน การบริหารรายรับ–รายจ่าย และการใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยลดโอกาสการสะสมของภาระหนี้สินในระยะยาว

1.3 ธนาคารควรมีการติดตามและให้คำปรึกษาทางการเงินอย่างต่อเนื่องแก่เกษตรกรสูงวัย เพื่อสนับสนุนการชำระหนี้ได้ตามแผนและลดความเสี่ยงของการมีภาระหนี้สินเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาในครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ยังไม่ได้ทำการศึกษาในเขตภูมิภาคอื่น ๆ โดยผู้ศึกษาเห็นควรว่าการศึกษาในหลายภูมิภาคเพื่อให้ได้ผลการ ศึกษาที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และอาจศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการใช้เงินกู้ เพื่อที่จะได้ศึกษาถึงความสอดคล้องของแนวทางแก้ไขหนี้ของเกษตรกรผู้สูงอายุ และนำไปต่อยอดปรับปรุงการแก้ไขหนี้ประเภทอื่นของธนาคารให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤตยา ตระการจันทร์. (2564). *การวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณ: กรณีศึกษาประชากรอายุ 25–50 ปี ในอำเภอปีอยน้อย จังหวัดขอนแก่น* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. https: / / scholar. utcc. ac. th/ server/ api/ core/ bitstreams/ 767bab4b-2897-43f9-b7e7-e312818ddde7/content.

กวิน มุสิกา. (2561). *แนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา. คลังสารสนเทศงานวิจัยมหาวิทยาลัยบูรพา. https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/8623.

กุหลาบ จันทร์จำรัส. (2563). *แนวทางการป้องกันการผิดนัดชำระหนี้ตามโครงการสินเชื่อฉุกเฉินสำหรับ ผู้ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาสามง่าม* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. https://scholar.utcc.ac.th/server/api/core/bitstreams/c7f50e0c-259f-4600-88c6-353983e63d66/content.

ณัฐกานต์ พันตา. (2564). *แนวทางการแก้ปัญหาลูกหนี้ค้างชำระสินเชื่อเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้มีอาชีพอิสระ/ ผู้มีรายได้ประจำที่ได้รับผลกระทบจากไวรัสโคโรนา (COVID-19)* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. https://scholar.utcc.ac.th/server/api/core/bitstreams/b93e5b63-81df-43ee-85ee-8fdf07f992c1/content.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2567). *รายงานประจำปี 2567* (ฉบับย่อ). https://www.baac.or.th/th/file-upload-manual/BAAC%20Annual%20Report%202567%20%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%A2%E0%B9%88%E0%B8%AD.pdf.

พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์. (2564). การวิเคราะห์สถานะหนี้และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหนี้สิน ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในภาคเหนือ. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 8*(2), 63–75. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU/article/view/247184.

สิทธาภรณ์ ตู้ชินดา. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินภาคครัวเรือนในสถานการณ์โควิด-19: กรณีศึกษาอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. https://scholar.utcc.ac.th/server/api/core/bitstreams/059fd52f-5768-460f-9b06-8db81f8f8eeb/content.

สันติ ถิรพัฒน์, สุภารัตน์ ตันทนงศักดิ์กุล, นราพงศ์ ศรีวิศาล, สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, มนทกานต์ ฉิมมามี และปัณฑมาศ ผดุงชอบ. (2563). *ระบบการจัดการสินทรัพย์ทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุไทย ภายใต้ชุดโครงการวิจัย: การศึกษาการจัดการสินทรัพย์สำหรับผู้สูงอายุไทย* (รายงานการวิจัย สัญญาเลขที่ APA(62)62004). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. https://thainhf.org/wp-content/uploads/2020/11/@AM_-Final-Report.pdf.

Subedi, D., & Giri, A. K. (2024). *Debt use by U.S. farm businesses, 2012–2021* (Report No. EIB–273). U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service. https://search.nal.usda.gov/discovery/fulldisplay?context=L&docid=alma9916496533407426&vid=01NAL_INST%3AMAIN.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introduction analysis (3rd ed). Harper & Row.